

26.4.5

53b (בא לטהר מסייעין אותו) → 55a (משנה ו')

1. לכן בזאת יכפר עזר יעקב וזה כל פרי הסר חטאתו בשמו כל אבני מזבח כאבני גר מנפוצות לא יקמו אֲשֶׁרִים וְחַמְנִים: ישעיהו כז:ט
 2. וְלִנְעַר לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לְנִעַר חֲטָא מוֹת כִּי כְאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רַעְיוֹ וּרְצָחוֹ נִפְשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה: דברים כב:ט
 3. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פִּקְדוֹן עֵזֶן אֲבֹת עַל בְּנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים לְשָׁנָאִי: שמות כז:ד
 4. וְשִׁמְרָתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אָנִי ה': ויקרא יח:ה
 5. וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָנִי ה' מִקְדָּשְׁכֶם: ויקרא כב:לב
 6. וְאֵת כָּל הַכִּלִּים אֲשֶׁר הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אַחֲזוּ בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעְלוֹ חֲכֵנוּ וְהַקְדַּשְׁנוּ וְהִנֵּם לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ה': דברי הימים ב כט:ט
 7. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֵל בֵּיתְךָ וְהִייתָ חָרֵם כְּמַהוּ שֶׁקֶץ תִּשְׁקָצְנוּ וְתַעֲבֹב תִּתְעַבְּנוּ כִּי חָרֵם הוּא: דברים ז:כז
 8. כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה תֹאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: ויקרא כה:לב
 9. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֶכְלָה הוּא אֵל קָנָא: דברים ד:כד
 10. אֲסַף אֶסֶף כָּל מַעַל פְּנֵי הָאָדָמָה נְאֻם ה': צפניה א:ב
 11. אֲסַף אֶדָם וְבַהֲמָה אֶסֶף עוֹף הַשָּׁמַיִם וְדָגֵי הַיָּם וְהַמְכַשְׁלוֹת אֶת הַרְשָׁעִים וְהִכַּרְתִּי אֶת הָאָדָם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה נְאֻם ה': צפניה א:ג
 12. וְהַפְּלֵא ה' אֶת מַכַּתְךָ וְאֶת מְכֹתֶיךָ זָרְעֵךָ מְכֹת גְּדֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת וְחִלְמֵי נְעִים וְנֶאֱמָנוֹת: דברים כח:נט
 13. וְרֵאִיתָ אֶת הַשָּׁמַשׁ וְאֶת הַיָּרֵחַ וְאֶת הַכּוֹכָבִים כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעִבַּדְתָם אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהֶיךָ אִתְּם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם: דברים ד:יט
 14. אִם לֹלְצִים הוּא יִלְיָץ וְלִעֲנוּיִם יִתֵּן חֵן: משלי ג:לב

- I ביטול vis-à-vis ע"ז ignored: משנה ו'
- a If: the practitioners abandoned it during peaceful times – בטל; during wartime - still אסור
    - i Example (רב) בית נמרוד (מגדל בבל): מותר – since the worshippers abandoned it – מותר
      - 1 Even though: they were forcibly dispersed (like wartime), since they could've returned and didn't – מותר
    - ii Pedestals: used to mount ע"ז when king passes by on road are מותר –
      - i Reason: if king chooses another path, they aren't worshipped at all
      - ii Story: עולא came to בבל, reclined on a broken pedestal
        - 1 אסור רב ושמואל: דב יהודה
          - (a) Even: according to מ"ד that they don't worship shards – that only applies to idol, as it is degrading
        - 2 מותר ר"ל and ר' יוחנן: עולא
          - (a) Even: according to מ"ד that they do worship shards – that's only idol, as they don't want to discard it
            - (i) But: pedestals – if broken, they simply replace with a new one
            - (b) Supporting ברייתא: broken pedestal (single stone) – מותר; broken altar (many stones) – אסור – per v. 1
- II "backdoor" סוגיא – purview of generating איסור on another's property
- a כשר למזבח – נעבד; if he worships another's animal – כשר למזבח; if he worships his own animal, ברייתא
  - b Challenge: אונס – seized another's animal and עבד – and we assume meaning of אונס – בושג, במזיד, באונס וברצון – נעבד
    - i Solution 1 (רב"ח): correction – it means that he was forced by עכ"ם to worship (his own animal)
      - 1 Block (ז"ח): תורה exempts in case of אונס (v. 2)
      - 2 Rather (רבא): all circumstances were originally ocovered under v. 3 (prohibited)
        - (a) Then: v. 4 exempted case of threat to life – but v. 5 restores prohibition
        - (b) Resolution: in private – וחי בהם; in public – ולא תחללו → forced worship might "count"
      - 3 Suggestion (students to רבא): ברייתא supports – pedestals, even after decree is annulled – are still אסור
        - (a) Rejection (רבא): in that case, may have been (ר' אשי – certainly was) 1 מומר ישראל who wanted to worship
    - ii Solution 2 (חזקיה): this is a case where he libated wine between the horns of the animal
      - 1 Challenge: this is not a נעבד – the animal is then merely a pedestal/altar for worship
      - 2 Emendation: he libated to the animal itself between its horns – i.e. he did a מעשה
        - (a) Support: ר' יוחנן – 'tho דבר שאינו שלו – אין אדם אוסר דבר שאינו שלו – it becomes prohibited
        - (b) Reaction (ר"נ): הווא ר' הווא had already taught that:
          - (i) If: an animal is lying before ע"ז and someone (non-owner) cuts 1 סימן – אסור
          - (ii) Source: might be from כהנים (who are barred from עבודת המקדש if they served ע"ז)
            - 1. Rejection: they have the capacity to reason and make decisions
          - (iii) Perhaps: from the rocks of the מזבח
            - 1. Rejection: per ר"פ above (from חללוהו)
          - (iv) Rather: from כלים (per v. 6)

III 2 reports in the name of ר' יוחנן:

- a ר' דימי: even though bowing to land doesn't affect it –
  - i *But*: if he digs trenches, caverens etc. – they are affected (אסור)
- b ד' שמואל בר יהודה: even though bowing to another's animal doesn't affect it
  - i *But*: if he uses it as a swap for ע"ז – is prohibited
  - ii ר' ישמעאל בר יוסי/רבנן: this is the subject of a dispute
    - 1 *One*: only that directly traded for ע"ז is אסור – not beyond (חליפי חליפין)
    - 2 *Other*: even חליפי חליפין (etc.) are אסור
      - (a) *Argument*: v. 7 equates the swapped item with ע"ז itself
      - (b) *Counter*: הוא (ibid) limits extension to direct חליפין
        - (i) *Response*: הוא needed to exclude swap of other איסורי הנאה (ערלה, כלאי הכרם)
        - (ii) *Block*: no need, since ע"ז and שביעית (v. 8) are אחד שני כתובין הבאין כאחד → ערלה וכלאי הכרם wouldn't be derived

IV ז' משנה: defense of God's apparent indifference to ע"ז to Roman sages:

- a *Query*: if God is displeased, why not destroy ע"ז?
- b *Answer*: they worship things needed by world (e.g. sun, moon)
  - i *Counter*: let Him destroy those objects of worship that aren't needed
  - ii *Response*: then those who worship "necessities" (e.g. sun, moon) will "claim" supremacy and vindication
- c *ברייתא*: adds to story – they suggested that the wicked will pay for their idolatry later
  - i *Examples*: from theft and adultery (per ל"ר's homily)
- d *ברייתא*: conversation between philosopher and ר"ג, following v. 9 – why is ה' jealous of the worshippers?
  - i *Response*: 2 metaphors, in which ע"ז is compared to a dog and to the dead
    - 1 *Protest*: if ע"ז is like a dog and the dead – God should obliterate it
    - 2 *Answer*: as per above – world shouldn't suffer due to these fools (vv. 10-11)
- e *ברייתא*: Agrippas, the general of Agrippas II, asked ר"ג why God is jealous of these insignificant gods
  - i *Answer*: model from a man marrying a second wife; first wife only jealous if 2nd is of lower stock
  - ii *Challenge*: ע"ז seems to work – people go there sick and return hale
  - iii *Answer*: divine mission of diseases won't violate its trust (v. 12) just because of these fools
    - 1 *Addendum*: same happens when they commit atrocities to bring rain – and it rains! (vv. 13-14)